

U 44/2026 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till förordning om ändring av förordningarna för den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2115 och (EU) 2021/2116 till följd av ökningen av priserna på gödselmedel på grund av krisen i Mellanöstern

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag av den 12 juni 2026 till ändring av förordningarna för den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2115 och (EU) 2021/2116 till följd av ökningen av priserna på gödselmedel på grund av krisen i Mellanöstern (COM(2026) 282 final) samt en promemoria om förslaget.

På grund av den brådskande situationen lämnades först en E-skrivelse (E 36/2026 rd) om förslaget, som koordinerats inom statsrådets samordningssystem. U-skrivelsen innehåller inte några nya ståndpunkter i förhållande till E-skrivelsen.

Helsingfors den 2 juli 2026

Jord- och skogsbruksminister Sari Essayah

Konsultativ tjänsteman Sanna-Helena Fallenius

2.7.2026

**KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL FÖRORDNING OM ÄNDRING AV
FÖRORDNINGARNA FÖR DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN (EU)
2021/2115 OCH (EU) 2021/2116 TILL FÖLJD AV ÖKNINGEN AV PRISERNA PÅ
GÖDSELMEDEL PÅ GRUND AV KRISEN I MELLANÖSTERN**

1 Bakgrund

Kommissionen lade den 12 juni 2026 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/2115 vad gäller en särskild interventionstyp för att ge exceptionellt tillfälligt stöd inom ramen för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och möjligheten att anpassa anslagen för direktstöd under kalenderåret 2027 samt förordning (EU) 2021/2116 vad gäller flexibla regler för förskott som betalas ut till följd av den kraftiga ökningen av priserna på gödselmedel på grund av krisen i Mellanöstern. (COM(2026) 282 final)

Bakgrunden till förslaget är ökningen av priserna på gödselmedel och den försämrade tillgången till gödselmedel till överkomliga priser. Kommissionen lämnade den 19 maj 2026 ett meddelande om en handlingsplan för gödselmedel "Partnerskap för att säkerställa tillgänglighet och strategiskt oberoende avseende inhemska EU-gödselmedel till överkomliga priser" (COM(2026) 310 final), där kommissionen konstaterar att den har för avsikt att föreslå kortsiktiga åtgärder för att underlätta situationen.

Dessutom bereder kommissionen som en åtgärd på kort sikt tilläggsfinansiering för jordbruket från jordbruksreserven och annan jordbruksfinansiering. Dessutom kan stödet kompletteras med nationell finansiering. På EU-nivå uppgår finansieringen till cirka 540 miljoner euro, varav Finlands andel preciseras senare.

2 Förslagets syfte

Med det förslag som lagts fram strävar kommissionen efter att inom ramen för de befintliga resurserna ge medlemsstaterna ytterligare medel för att lindra effekterna av krisen i Mellanöstern och den kraftiga ökningen av priserna på gödselmedel, som har en betydande inverkan på jordbrukarnas likviditet.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Ändringar av förordningen om strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2115

Kommissionen föreslår riktade ändringar av förordningen. Kommissionen föreslår en ny typ av frivillig åtgärd för medlemsstaterna i medlemsstaternas strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken, där likviditetsstöd ska erbjudas de gårdar som drabbats av krisen. Åtgärden ska genomföras som en åtgärd inom Ejflu med de nuvarande medlen i den strategiska planen inom den gemensamma jordbrukspolitiken i enlighet med artikel 78b i

kommissionens förslag till förordning om strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken.

Enligt förslaget får medlemsstaterna ge exceptionellt tillfälligt stöd till aktiva jordbrukare som har drabbats av den kraftiga ökningen av priserna på gödselmedel. Medlemsstaterna ska säkerställa att stödet riktas till de jordbrukare som drabbats hårdast av den kraftiga ökningen av priserna på gödselmedel genom att fastställa villkor för stödberättigande på grundval av tillgängliga uppgifter. Stödet ska täcka endast de merkostnader som orsakats av ökningen av priserna på gödselmedel från och med den 1 mars 2026.

Medlemsstaterna ska fastställa ett genomsnittligt referenspris som baseras på priset på gödselmedel under minst tre på varandra följande månader mellan den 1 januari 2025 och den 28 februari 2026 och ett representativt pris som baseras på priset på gödselmedel under en period som fastställs av medlemsstaten och som inte får börja löpa före den 1 mars 2026. Stödet ska tillhandahållas i form av en enhetskostnad per hektar som beräknas på grundval av den genomsnittliga årliga förbrukningen av gödselmedel per areal, uppdelad efter sektorer eller produktionssystem. Alternativt får medlemsstaterna basera stödet på varje stödmottagares faktiska kostnader, med användning av samma referenspris som beskrivs ovan.

Medlemsstaterna ska fastställa tillämpliga stödnivåer för att täcka upp till 50 % av merkostnaderna för gödselmedel. Stödnivån får ökas upp till 80 % för jordbrukare som omfattas av åtaganden om eller krav på att minska användningen av gödselmedel enligt stödet för miljösystem eller miljöersättningen. Medlemsstaterna ska också fastställa en övre gräns per stödmottagare för det högsta stödbeloppet eller det högsta antalet hektar som kan få stöd. Stödet ska betalas ut till jordbrukarna senast den 30 juni 2027, så det är ett tillfälligt stöd. Ejflus maximala medfinansieringsnivå är 65 % av de stödberättigande utgifterna.

Stödet ska också kunna betalas ut i form av finansieringsinstrument och kommissionen föreslår ändringar i förordningen även i detta avseende.

Medlemsstaterna ska säkerställa att de jordbrukare som får stöd har relevant kunskap och information för att optimera en hållbar användning av gödselmedel.

Medlemsstaterna ska dessutom säkerställa att stödet i kombination med andra stödinstrument inte leder till överkompensation eller dubbelfinansiering.

I syfte att undvika att utbetalningarna försenas föreslår kommissionen att stödberättigandet för utgifterna enligt den nya åtgärden ska kunna inledas från och med den dag då ändringen av förordning träder i kraft, det vill säga redan innan begäran om ändring av den strategiska planen inom den gemensamma jordbrukspolitiken har lämnats in till kommissionen. Den ändring av den strategiska planen inom den gemensamma jordbrukspolitiken som gjorts med anledning av den föreslagna åtgärden räknas inte med i det maximala antalet ändringar i de strategiska planerna. Stödet ska betalas ut senast den 30 juni 2027.

Det högsta belopp som varje medlemsstat får avsätta för krisstöd med stöd av den nya artikel 78b har fastställts på årsnivå i bilaga XV. Högst 25 % av de årliga belopp som anges i bilaga XV får avsättas för finansiering av stöd enligt den nya åtgärdstypen. Medlemsstaterna ska kunna tillhandahålla ytterligare nationell finansiering på upp till 200 %.

Kommissionen föreslår dessutom att möjligheten att överföra medel mellan EGFJ och Ejflu som varit i bruk under kalenderåren 2023–2026 ska förlängas till 2027. Principerna för överföringen förblir oförändrade. Medlemsstaterna ska i regel kunna överföra högst 25 % av medlen mellan

fonderna för varje år. Om överföringar mellan fonder görs bör en begäran om ändring av den strategiska planen inom den gemensamma jordbrukspolitiken göras före utgången av augusti 2026. I anslutning till detta föreslår kommissionen också flera tekniska anpassningar av förordningen, inklusive en teknisk ändring av kommissionens befintliga makt att anta delegerade akter i anslutning till överföringen mellan pelarna.

Ändringar av den övergripande förordningen om den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2116

Kommissionen konstaterar i sitt förslag att den nuvarande nivån för utbetalning av förskott inte längre tillräcklig med anledning av krisen i Mellanöstern och den ökning av priserna på gödselmedel som följer av den samt jordbrukarnas exponering för finansiell risk.

I syfte att stödja de jordbrukare som har likviditetsproblem anser kommissionen att det är lämpligt att ändra de högsta nivåerna för förskott på direktstöd i den övergripande förordningen om den gemensamma jordbrukspolitiken (EU) 2021/2116 och ge flexibilitet i tidpunkten för förskottsbetalningar av direktstöd. Kommissionen föreslår en höjning av den högsta nivån för förskott på direktstöd från 70 % till 75 % och möjlighet att göra förskottsbetalningar tidigare än normalt och före budgetårets utgång. Med stöd av den gällande övergripande förordningen om den gemensamma jordbrukspolitiken ska förskott på direktstöd betalas mellan den 16 oktober och den 30 november under kalenderåret. Kommissionen föreslår dock att förskott 2026 undantagsvis ska kunna betalas redan före den 16 oktober. För att inte överskrida EGFJ:s årliga tak för budgetåret ska förskotten på direktstöd anses ha betalats under november månad och medlemsstaterna ska anmäla dem som ersättningsgilla till kommissionen i sin utgiftsdeklaration för månaden i fråga.

Kommissionen konstaterar i skälen till förslaget till förordning att medlemsstaterna uppmuntras att anpassa medlemsstaternas förvaltnings- och kontrollsystem för att garantera den ytterligare flexibilitet som förslaget erbjuder för förskottsbetalningar. Kommissionen konstaterar också i skälen till förslaget till förordning att medlemsstaterna särskilt bör besluta vilka kontroller de måste slutföra innan de betalar ut förskott. Medlemsstaterna även beakta möjligheten att återkräva eventuellt felaktigt utbetalda förskott och skydda unionens ekonomiska intressen innan slutbetalningen görs. Vid tidpunkten för slutbetalningarna bör en medlemsstat bedöma risken för bristande efterlevnad med hjälp av alternativ såsom kontroller av stödberättigande och möjliga fall av bristande efterlevnad samt återkrav av felaktigt utbetalda belopp. Kommissionen konstaterar att när det finns ett effektivt förvaltnings- och kontrollsystem, inbegripet för skuldförvaltning, är det osannolikt att allvarliga brister kommer att uppstå.

Ikraftträdande

Ändringen av förordningen avses träda i kraft dagen efter att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

Förslagets rättsliga grund är artikel 43.2 om den gemensamma jordbrukspolitiken i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

Förslagen behandlas enligt normal lagstiftningsordning i Europaparlamentet. I rådet fattas beslut med kvalificerad majoritet.

Statsrådet anser att den rättsliga grunden för förslaget är korrekt.

I EUF-fördraget föreskrivs att medlemsstaterna och EU administrerar den gemensamma jordbrukspolitiken i samarbete och att unionen tillämpar en gemensam jordbrukspolitik som har gemensamma mål och gemensamt genomförande. De förordningar som ändras (EU) 2021/2115 och 2021/2116 är en del av lagstiftningsramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Dessa förordningar kan endast ändras på EU-nivå.

Förslaget ändrar de nuvarande förordningarna endast till den del som det är absolut nödvändigt för att uppnå förordningens mål.

Statsrådet anser att förslaget är förenligt med proportionalitetsprincipen och subsidiaritetsprincipen.

5 Förslagets konsekvenser

När man i konsekvenserna talar om ”CAP-planen” hänvisar man till Finlands nationella strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken (Finlands CAP-plan).

Kommissionen har inte gjort någon konsekvensbedömning av förslaget. Kommissionen motiverar detta med att ändringarna i förslaget är begränsade och riktade.

Konsekvenser för aktörer

Förslaget om ett nytt stöd till de gårdar som drabbats hårdast av ökningen av priserna på gödselmedel utvidgar enligt förslaget möjligheterna till krisåtgärder. Enligt kommissionen bör stödet särskilt riktas till de gårdar som drabbats hårdast av priserna på gödselmedel. I Finland finns gödselmedlen för vegetationsperioden 2026 i regel i lager på gårdarna, varvid stödformen särskilt skulle gälla partiell ersättning av gödselingskostnaderna för vegetationsperioden 2027. Handeln med gödselmedel inleds i Finland vanligtvis på sommaren. Då införskaffas både gödselmedel för höstgrödor och gödselmedel för följande vegetationsperiod. Stödet för gödselmedel kan också påverka gödselmarknaden. Det är svårt att på förhand försäkra sig om att de anslag som anvisas för stöd för gödselmedel helt och hållet gagnar jordbrukarna. Det är möjligt att det stöd som betalas ut till dem delvis överförs till priset på gödselmedel, det vill säga i praktiken kan priset på de gödselmedel som säljs på den finländska marknaden vara högre än de skulle varit utan stödet. En sådan risk föreligger i synnerhet om uppgifterna om stödformen finns före beslutet om anskaffning av gödselmedel.

Förluster för jordbrukarna till följd av marknadsstörningar kan däremot även i fortsättningen ersättas från jordbruksreserven samt genom att stödnivåerna för vissa av Ejflus åtgärder ändras inom ramen för kostnadskalkylerna. Kommissionen har också gjort det möjligt att stödja jordbrukarna med hjälp av krisramen för statligt stöd. Direktstöden och kompensationsersättningen som arealbaserade stödsystem som baserar sig på grundvillkoren är också diversifierad riskhantering.

Finland håller på att bereda en ändring av åtgärden främjande av cirkulär ekonomi i CAP-planen, där enhetsstödet höjs från 37 euro till 54 euro per hektar. Målet med ändringen är att effektivisera näringskretsloppet genom att uppmuntra jordbrukarna att utnyttja återvunna näringsämnen och flytta stallgödsel från överskottsområden till områden med näringsunderskott. Detta minskar risken för urlakning av näringsämnen och minskar i synnerhet fosforbelastningen på kustområdena. Stärkandet av stödnivån är i linje med Europeiska kommissionens meddelande om partnerskap för att säkerställa tillgänglighet och strategiskt

oberoende avseende inhemska EU-gödselmedel till överkomliga priser, ett rimligt pris och strategiskt oberoende, där man betonar förbättringen av gödseffektiviteten, en hållbar användning av återvunna näringsämnen samt stärkandet av gårdarnas funktionssäkerhet.

Flexibla förskottbetalningar kan enligt förslaget underlätta jordbrukarnas likviditet tillfälligt. Det bör dock observeras att i och med förskottbetalningarna förlängs betalningsintervallet till nästa betalning, vilket också kan påverka jordbrukarnas likviditet. Eventuella återkrav av redan utbetalda förskott kan medföra utmaningar för aktörerna.

Konsekvenser för förvaltningen

Den nya åtgärden har inga direkta konsekvenser för stödpolitiken, eftersom införandet av åtgärden är frivilligt för medlemsstaterna.

Skapandet av en ny åtgärd av engångsnatur (inkl. nationell lagstiftning), godkännandet, de förberedande åtgärder som krävs för verkställandet (inkl. informationssystem och ändringar i rapporteringen), stödmottagarnas ansökan och utbetalningen av stöd ska ha gjorts senast den 30 juni 2027. Införandet av nya stödsystem orsakar administrativa kostnader och ökar antalet betalningstransaktioner och rapporter. Dessutom är ändringar i informationssystemen en betydande kostnadspost. Medlemsstaten ska fastställa stöd villkoren och de stödmottagare som har drabbats hårdast av den kraftiga ökningen av gödselpriserna. Man ska också se till att stödet inte leder till överkompensation.

I kommissionens förslag konstateras inte tydligt att man vid förskottbetalningar kan avvika från gällande kontroll- och förvaltningsregler. Detta skapar osäkerhet för medlemsstaterna och risk för rättelser av finansieringen, om det i samband med revisionen anses att de slutförda kontroller som nämns i skälen till medlemsstatens beslut innan förskott betalas ut har varit otillräckliga för att skydda unionens ekonomiska intressen. Satellituppföljningen och de administrativa kontrollerna pågår ännu i augusti och september. Innan beslut om förskottbetalningar kan fattas ska risken för eventuella rättelser av finansieringen bedömas. De återkrav som förutsätts i skälen kan orsaka betydande tilläggsarbete.

Flera EU-rättsakter förutsätter att de centrala uppgifternas riktighet kontrolleras innan förskott betalas ut och det utbetalande organet ansvarar för att dessa uppgifter är korrekta. En sådan är bland annat korsgranskning av åkerskiftenas arealer. Om bestämmelserna inte följs tolkas det som en allvarlig brist i medlemsstatens förvaltnings- och kontrollsystem och leder till en rättelse av finansieringen, det vill säga innehållande av EU-medel till en medlemsstat. I skäl 18 i förslaget till förordning har ovannämnda flexibilitet lyfts fram, men utan den säkerhet som anges i artiklarna om att dessa krav kan vara flexibla kan en betydande risk för rättelse av finansieringen uppstå.

I de nordliga förhållandena i Finland kan flygfotograferingarna genomföras några månader senare på grund av snötäcket, och därför har de flygfotograferingsresultat som EU-bestämmelserna förutsätter inte blivit klara så att betalningarna kan tidigareläggas på ett betydande sätt. Därför är undantagen från själva förordningen viktiga i Finland.

Enligt kommissionens genomförandeförordning ((EU) 2022/1173) kan förskott betalas ut tidigast 15 dagar efter den sista dagen för möjliga ändringar. I Finland är det möjligt att ändra ansökan fram till den 1 oktober, vilket innebär att det utan ändringen inte är möjligt att förskott betalas ut i Finland tidigare än i nuläget. Den sista dagen för ändringar kan inte längre ändras nationellt, eftersom den allmänna principen är att stöd villkoren ska vara klara vid tidpunkten för ansökan om stöd. Ansökningstiden för arealstöd avslutades den 9 juni 2026. Dessutom är

möjligheten att ändra ansökan mycket bra för jordbrukarna, eftersom den gör det möjligt att göra ändringar i ansökan på grund av väderförhållanden eller andra situationer, vilket minskar antalet återkrav som orsakas jordbrukarna.

För att det utbetalande organet ska kunna göra ändringar i höstens betalningstidtabeller bör man redan nu säkert känna till vad som är möjligt för 2026. För närvarande känner man inte till den ovannämnda eventuella ändringen eller undantaget i kommissionens genomförandeförordning för 2026.

Ekonomiska konsekvenser

Enligt kommissionen påverkar förslaget inte EU:s budget eftersom inga ändringar görs i de nationella anslagen. Inga ändringar föreslås i den fleråriga finansieringsramen för programperioden 2021–2027. Eventuella överföringar mellan Ejflu och EGFJ påverkar inte den totala EU-finansiering som Finland får.

Ändringarna påverkar inte den totala finansieringen av Finlands CAP-plan, eftersom ändringarna ska göras inom ramen för de nuvarande medlen. Ändringarna förutsätter en omfördelning av finansieringen.

För den föreslagna nya åtgärden kan man inom ramen för Finlands CAP-plan allokera högst 13,2 miljoner euro ur landsbygdsfonden för budgetåren 2026 och 2027. EU-delfinansieringen för åtgärden kan vara högst 65 %, varvid cirka 7,1 miljoner euro ska reserveras för nationell finansiering. Dessutom kan den helt nationella tilläggsfinansieringen för åtgärden ökas med cirka 26,4 miljoner euro. Den totala finansieringen av åtgärden kan uppgå till 46,6 miljoner euro. EU-medlens andel av åtgärden är inte ny EU-finansiering, utan de befintliga Ejflu-medlen bör omfördelas. Stödåtgärden begränsas samtidigt till kalkylerade ersättningsbara kostnader, av vilka högst hälften kan ersättas i samband med åtgärden.

Genomförandet av ändringarna ökar de administrativa kostnaderna, eftersom det är fråga om en ny stödform. De tilläggsuppgifter som de föreslagna ändringarna medför för de nationella myndigheterna ska skötas inom ramen för de tillgängliga resurserna med de allokeringar som behövs för dem. Den strama tidtabellen ökar utmaningarna. Kostnaderna ökas bland annat av genomförandet av ändringarna i informationssystemen och anvisningarna.

Förslaget om ett nytt stöd påverkar inte Finlands relativa finansiering, eftersom finansieringen reserveras i respektive lands nationella anslag.

Lagstiftningsmässiga konsekvenser

Behov av lagstiftning uppstår om man beslutar att ta i bruk en ny stödform nationellt.

6 Förslagets förhållande till grundlagen och till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Den föreslagna regleringen har ingen särskild betydelse för Finlands grundlag och den begränsar inte tillgodoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna eller de mänskliga rättigheterna.

7 Ålands behörighet

I Finland är lagstiftningsmakten i fråga om stödsystem för jordbruket och utveckling av landsbygden delad mellan riket och landskapet Åland. Enligt 27 § 15 punkten i självstyrelselagen för Åland (1141/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om bland annat stödsystem som finansieras helt av EGFJ. Enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen för Åland har Åland däremot lagstiftningsbehörighet i fråga om stödsystem som gäller utveckling av landsbygden, det vill säga system som delfinansieras från landsbygdsfonden.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Kommissionen presenterade förslaget i den särskilda jordbrukskommittén den 15 juni 2026. I rådets skriftligt förfarande fick ordförandeskapet kvalificerad majoritet för förslaget och avsikten är att förslaget ska godkännas som en A-punkt i rådet, enligt preliminära uppgifter i månadsskiftet juni-juli.

Europaparlamentet röstade i plenum den 16 juni 2026 om ett brådskande förfarande.

9 Nationell behandling av förslaget

På grund av den brådskande tidsplanen för behandlingen överlämnades ärendet i första skedet till riksdagen för behandling med E-skrivelsen E 36/2026 rd, som bereddes vid jord- och skogsbruksministeriet. Utkastet till skrivelse behandlades i sektionen för jordbruk och livsmedel (EU18) i skriftligt förfarande den 15 juni 2026.

Stora utskottet 17.6.2026: Utskottet antog riksdagens ståndpunkt StoURS 51/2026 rd: Utskottet har ingenting att anmärka mot statsrådets hållning.

10 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser att det rådande geopolitiska läget visar att det behövs snabba och konkreta åtgärder för att stärka Europeiska unionens försörjningsberedskap och jordbrukets lönsamhet.

Statsrådet välkomnar de ändringar i förordningen som kommissionen föreslagit för att förbättra jordbrukarnas likviditet och kan godkänna förslaget.

Statsrådet understöder medlemsstaternas möjlighet att betala förskott på direktstöd till jordbrukarna före den 16 oktober. Statsrådet konstaterar dock att förslaget till förordning i sig inte ger garanti för att eventuella fel i betalningarna av förskott inte kommer att orsaka rättelse av finansieringen för medlemsstaten. Statsrådet påpekar att endast i skälen, inte på artikelnivå, konstateras att medlemsstaterna kan besluta om slutförande av tillräckliga kontroller innan förskott betalas.

Dessutom konstaterar statsrådet att det utöver detta förslag till förordning är viktigt att kommissionen ändrar bestämmelserna på lägre nivå, bland annat kommissionens genomförandeförordning (EU) 2022/1173, så att förskott kan betalas innan tiden för ändring av stödansökan löper ut.

Statsrådet betonar betydelsen av utvecklingen av jordbrukets lönsamhet på lång sikt. Statsrådet konstaterar att stödsystemet på EU-nivå bör utvecklas så att det stöder gårdarnas kassaflöde och minskar den ekonomiska osäkerheten, i synnerhet när produktionsinsatserna blir dyrare och marknaden fluktuerar.

Statsrådet stöder ett snabbt beslutsfattande vid antagandet av förslaget för att medlemsstaterna ska hinna genomföra det så att ändringarna kan tillämpas så snart som möjligt.